

Negelstena gård

År 1615 fick Engelbrekt Svensson, slottsfogde i Uppsala, Negelstena gård på livstid. Gården var då ej så stor som den är nu. Den nuvarande gården är en sammanläggning av flera gårdar; Slangvik, Teljeby och Svarsta. Gården har en areal på totalt 628 har varav 207 har åker, 353 skog och hagmark. 10 tomt och trädgård, 15 kultiverad betesäng, 43 övrig mark.

Manbyggnaderna uppfördes 1850 och nedbrann den 29/12 1919. Ekonomibygnaderna uppfördes 1870-1900. Två flyglar uppfördes på 1600-talet.

På våren 1882 köpte grosshandlare Söderström och hans hustru Maria, född König, gården. Med sig hade de inspektör Planting Bergloo. Han var uppväxt på Gotland men kom i unga år till Margretelunds gård i Roslagen och därifrån till Negelstena 1884. Han var född 1857. Stamfadern till den adliga släkten var Anders Planting, adlad Planting Bergloo, född den 9 februari 1619. Han var generalmajor vid kavalleriet och guvernör i Wismar, död den 26 februari 1682. Han begravdes i Ridderholmskyrkan men liket blev flyttat till Hägeby kyrka. Han var gift med Katarina Margareta von Diederits från Tyskland. Hon levde ända till 1688. Hon skänkte en ljuskrona till Hägeby kyrka 1684. En gravsten finns på kyrkogården med Planting Berglooska och von Diederitska vapnen med inskrift: ”Här under vila kongl Maj:ts troman Generalmajoren till häst guvernören över Wismar och Överste för ett regemente till fots välborne och nu hos Gud salige Herr Anders Planting till Frösö och Sempton vilken är född hit till världen den 9 februari 1619 och död 26 februari 1682.”

Då Grosshandlaren köpte gården var den mycket förfallen. Det var endast manbyggnaden Fiskartorp och Teljeby som var i gott skick. Fiskartorpet byggdes av min svärfarsfar, år 1875. Han hette Isak Eriksson och var född 1841 i Norrsunda socken. Han kom till Negelstena som smed, men när dåvarande ägaren Seiboldt ville ha en fiskare, fick Isak Eriksson bygga Fiskartorpet. Han blev sedan fiskare till 1894 då hans son Gustav, som var min svärfar, övertog fiskevattnet. Fadern flyttade då till Slangvik och bodde i det lilla stället Alphyddan. Han dog 1925.

Slangviks gård hade en kvarn som drevs med vattenkraft. Den lades ned på 1870-talet. En kvarnsten ligger som trappsten vid den lilla stugan Alphyddan, som då hörde till Slangviks gård.

På gården fanns även soldat. Den sista soldaten hette Elias Krants. Han var född 1883, död 1966. Han var från Fogelsången vid Lövsta. Soldatstugan står ännu kvar och kallas nu Jägartorp.

Den gamla manbyggnaden revs ned på våren 1901. Timret användes då den nya småskolan vid Negelstena byggdes. Den blev färdig på hösten 1901.

Thällby, nuvarande Teljeby, ägdes av Hackij. Efter hans död 1681, skänkte hans arvingar ett krusifix till Håbo-Tibble kyrka. Det är ett sydtyskt arbete från år 1600. Foten är troligen från 1757 då mästern Gerdman i Stockholm fick betalt för reparation av ett metallkrucifix vid altartavlan.

Den gamla stugan som nu finns kvar, var torpstuga på 1800-talet. Den sista torparen hette Bergström. Sedan var det en lantarbetare som bodde där till 1903. Sedan fick den förfalla. År 1909 reparerades den och användes då till sjukstuga för barn med smittosamma sjukdomar. Därefter användes den som jaktstuga när baron av Ugglas på Forsmark var vid Negelstena och jagade. De senaste 20 åren har det varit sommargäster som hyrt stugan.

Den stora byggnaden vid Teljeby byggdes 1872 och var då lantarbetarbostad. År 1884 då grosshandlare Söderström köpte Negelstena, blev det bostad åt dem som hade blivit änkor vid Negelstena gård. På de senaste åren har även här bott sommargäster.

Vid Teljeby finns ett stort gravfält. Det är nu igenvuxet med hagtorn och törnbuskar. I skogen mellan Fiskartorp och Wallbylunds gräns, ligger ett stort stenkummel med en husgrund. Vidare finns på ett berg, nära sjön, två stycken stora stenar upplagda med tre små stenar under var och en av dem.

Svarsta ägdes på 1680-talet av Axel Aulevill, född 1652, död 1728. Han var rådmann och handelsborgmästare. Han ägde Hallunda gård i Botkyrka samt Ålbo gård i Åland socken. Han gifte sig första gången 1652 med Anna Karkman, född 1661, död 1709. Andra gången 1709 med Helena Svebilja, adlad Adlerberg, född 1666, död 1743. Han skänkte en dopskål av tenn till Håbo-Tibble kyrka 1689 samt järngaller till korfönstret. Gallret borttogs 1794.

Nästa ägare var Reinhold Tobias, född 1646, död 1700. Han var son till Johan Wittmacher, grundare av det svenska bankväsendet, adlad Palmstruch. Han fick K Maj:ts tillstånd att för det han utfäst sig att bygga ett hospital i Håbo-Tibble, att gifta sig med sitt syskonbarn Maria Palmstruch, född 1671, död 1709.

Han byggde hospitalet i Svarsta, gifte sig 1699 och dog år 1700 i Svarsta. Det var Sveriges första sjukhus. När sjukhuset blev slopat blev det brännvinsbränneri och krog i Svarsta. Den gamla sjukhusbyggnaden revs ned omkring 1915. Trappstenen ligger kvar på den plats där huset stod.

I Nordiska museet förvaras sedan år 1884 från Håbo-Tibble kyrka följande glasmålningar: sju stycken fyrkantiga rutor på vilka är målat den adliga släkten Palmstruchs vapen samt därunder inskriften Reinhold Tobias Palmstruch 1697. Färgerna är rött, gult, grönt och brunt. Rutorna är delvis söndriga. Tre stycken ovala rutor med följande framställningar: Abrahams gästabad, Abrahams bön, Abrahams offer, färgerna grönt, brunt och gult. Vid inventeringen 1829 uppgavs att Tobias Palmstruch själv utfört målningarna, vilket knappast kan vara riktigt. Emellertid har han bekostat målningarna, vilka fördes från Stockholm till Håbo-Tibble kyrka 1697 av en ryttare vid namn Markman. Samma år insattes de fyrkantiga rutorna med vapnet och inskriften i långhusets norra fönster. Målningarna borttogs från fönstret på 1870-talet och förvarades under en tid i en materialbod. En ljuskrona är även skänkt från Svarsta 1731.

På 1880-talet arrenderade en lantbrukare, vid namn Söderström, gården. Sedan 1885 har Negelstena gård själv brukat jorden och i byggnaden har det varit uthyrt till sommargäster. Nu är byggnaden helt förfallen. Till sist en liten dikt som jag tycker passar för Svarsta.

Det är en klassisk mark vi här beträder
här slogs och knivhöggs våra fäder
Här har det skvalat av brännvin och blod
männen här svullna och blödande stod
Om ni vill tro mig just i den här porten
Här låg Smedpelle dödfull i lorten

Manuskriptet ställt till förfogande av Gärda Karlsson